

Sprawa C-801/19**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

31 października 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Upravni sud u Zagrebu (Chorwacja)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

15 października 2019 r.

Strona skarżąca:

FRANCK d.d., Zagrzeb

Strona przeciwna:

Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Samostalni sektor za drugostupanjski upravni postupak, Zagrzeb

Przedmiot postępowania głównego

Stwierdzenie nieważności decyzji Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Samostalni sektor za drugostupanjski upravni postupak [ministerstwa finansów Republiki Chorwacji, samodzielnego referatu ds. odwoławczego postępowania administracyjnego] z dnia 28 lipca 2018 r., wydanej z związku z kontrolą podatkową dotyczącą podatku od wartości dodanej (zwanego dalej: VAT) za lata 2013–2017.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wniosek o wykładnię prawa Unii na podstawie art. 267 TFUE i art. 19 ust. 3 lit. b) TUE.

Pytania prejudycjalne

1. Czy usługa udostępniania środków pieniężnych przez stronę skarżącą, niebędącą instytucją finansową, za pobraniem jednorazowej opłaty w wysokości 1% danej kwoty może być uznana za „udzielanie kredytów i pośrednictwo kredytowe, oraz zarządzanie kredytami przez kredytodawcę” w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. b) dyrektywy VAT, pomimo faktu, że strona skarżąca nie jest w umowie formalnie wymieniona jako pożyczkodawca?

2. Czy weksel, czyli papier wartościowy zawierający zobowiązanie wystawcy do wypłacenia określonej kwoty pieniężnej osobie, która jest wskazana jako wierzyciel w danym papierze wartościowym, lub osobie, która nabyła później ten papier wartościowy w sposób przewidziany przez prawo, jest uważany za „inny zbywalny instrument finansowy” w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT?

3. Czy usługa strony skarżącej polegająca na tym, że strona skarżąca za opłatą w wysokości 1% kwoty weksla, pobraną od wystawcy weksla, otrzymany weksel przeniosła na spółkę faktoringową, a kwotę otrzymaną od spółki faktoringowej przeniosła na wystawcę weksla i poręczyła spółce faktoringowej, że wystawca weksla wypłaci zobowiązanie wynikające z weksla, kiedy stanie się ono wymagalne, stanowi:

a) usługę zwolnioną z VAT w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. b) dyrektywy VAT

b) usługę zwolnioną z VAT w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT?

Powołane przepisy prawa Unii

Artykuł 135 ust. 1 lit. b) i d) Dyrektywy 2006/112/WE Rady w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (zwanej dalej: „dyrektywą VAT”)

Powołane przepisy prawa krajowego

Artykuł 40 ust. 1 Zakon o porezu na dodanu vrijednost [ustawy o podatku od wartości dodanej] („Narodne novine” nr 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14 i 115/16, zwanej dalej: „ustawą o VAT”)

Artykuł 67 ust. 2 Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost [rozporządzenia w sprawie podatku od wartości dodanej] („Narodne novine” nr 79/13, 85/13, 160/13, 35/14, 157/14, 130/15, 115/16 i 1/17)

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 Decyzją strony przeciwnej z dnia 28 lipca 2018 r. (zwaną dalej: „zaskarżoną decyzją”) oddalono odwołanie strony skarżącej wniesione od decyzji Ministerstvo financija – Porezna uprava, Ured za porezne obveznike, Zagrzeb [ministerstwa finansów – administracji skarbowej, urzędu ds. podatników] z dnia 12 października 2017 r. (zwaną dalej: „decyzją pierwszej instancji”), wydanej w związku z kontrolą podatkową, której przedmiotem był VAT od opłaty za uczestnictwo strony skarżącej w porozumieniach o współpracy handlowej w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 30 marca 2017 r. W decyzji pierwszej instancji stwierdzono, że strona skarżąca odprowadziła za niską kwotę VAT w latach 2013–2017 i naliczono odsetki z tytułu niezapłaconego w terminie podatku, liczone do dnia 28 sierpnia 2017 r. Stronę skarżącą zobowiązano, by wymienione kwoty wpłaciła na wskazany w tym celu rachunek, obliczyła i wpłaciła dalsze odsetki od dnia 29 sierpnia 2017 r. do dnia zapłaty i odpowiednio to zaksięgowała w księgach rachunkowych. Stronie skarżącej wyznaczono termin na wykonanie tej decyzji.
- 2 Strona skarżąca prowadzi działalność w zakresie przetwórstwa herbaty i kawy oraz jest podatnikiem VAT. Podczas kontroli podatkowej stwierdzono, że strona skarżąca prowadziła interesy ze spółką Konzum d.d. (zwaną dalej: „Konzumem”) na podstawie trzech rodzajów umów, które miały następujące nazwy: umowa pożyczki, umowa cesji wierzytelności zabezpieczonych wekslem i porozumienie o współpracy handlowej. Są to typowe umowy, które służyły wyłącznie jako formalna podstawa prawna do wystawiania weksli. Organ pierwszej instancji ustalił, że strona skarżąca i Konzum zawarły porozumienie z dnia 18 marca 2013 r., w którym stwierdzono, że spółka Invictus ulaganja d.o.o., strona skarżąca i Konzum zawarły w dniu 14 marca 2013 r. umowę cesji wierzytelności zabezpieczonych wekslem, w której to umowie uregulowano cesję weksli wystawianych przez Konzum, który następnie weksle przenosił na spółkę Franck d.d. i które nabywała spółka Invictus ulaganja d.o.o., oraz porozumienie z dnia 27 czerwca 2013 r., w którym stwierdzono, że spółka Erste factoring d.o.o., strona skarżąca i Konzum zawarły w dniu 27 czerwca 2013 r. umowę cesji wierzytelności zabezpieczonych wekslem, w której uregulowano cesję weksli wystawianych przez Konzum, który następnie weksle przenosił na spółkę Franck d.d. i które nabywała spółka Erste factoring d.o.o. W umowie pożyczki stwierdzono, że Konzum, jako pożyczkodawca, udziela stronie skarżącej (Franck d.d.) pożyczki w postaci weksla, który strona skarżąca będzie wykorzystywała na potrzeby prowadzenia bieżącej działalności. Strona skarżąca na podstawie tej umowy zobowiązuje się, że tego samego dnia, w którym spółka faktoringowa odkupi od niej weksel, otrzymane pieniądze przekaże Konzumowi. Na podstawie umowy cesji wierzytelności zabezpieczonych wekslem spółka faktoringowa zobowiązywała się do wypłacenia stronie skarżącej, jako klientowi, kwoty, na którą opiewał weksel (a raczej 95–100% tej kwoty, w zależności od umowy), przy czym wskazano, że cała odpowiedzialność dotycząca pokrycia weksla wystawionego na podstawie wierzytelności strony skarżącej w stosunku do Konzumu, która jest z kolei oparta na specyfikacji faktur, przechodzi na stronę

skarżącą. Spółka faktoringowa, gdy weksel stanie się wymagalny, miała przedstawić weksel głównemu dłużnikowi wekslowemu do zapłaty. Stwierdzono także, że dla strony skarżącej, która poręcza zobowiązanie dłużnika wekslowego, ryzyko ustaje dopiero wtedy, kiedy spółka faktoringowa zostanie przez niego zaspokojona. W porozumieniu o współpracy handlowej stwierdzono, że Konzum zobowiązuje się zwrócić stronie skarżącej wszystkie koszty, za które spółka faktoringowa wystawi jej faktury i uiścić jej jednorazową opłatę w wysokości 1% łącznej wierzytelności wyrażonej w wekslu, na podstawie umowy cesji wierzytelności zabezpieczonych wekslem, jako opłatę za uczestnictwo w porozumieniu o współpracy handlowej.

- 3 Organ pierwszej instancji stwierdził, że mamy do czynienia z dwiema transakcjami, przy czym w ramach pierwszej strona skarżąca na podstawie umowy pożyczki przyjmuje weksle, a w ramach drugiej, która następuje bezpośrednio po pierwszej, dokonuje cesji otrzymanych weksli i tego samego dnia otrzymane w ten sposób pieniądze przekazuje Konzumowi na jego rachunek. Strona skarżąca w odniesieniu do cedowanych weksli przejmuje ryzyko zwrotu środków jako dłużnik zwrotny, na wypadek gdyby główny dłużnik oznaczony na wekslu nie wypłacił [pieniędzy] posiadaczowi weksla, kiedy stanie się on wymagalny, i za to pobiera umówioną opłatę. Organ pierwszej instancji stwierdził, że strona skarżąca podczas kontroli nie okazała wystawionych faktur i innych dokumentów stanowiących dokumentację dokonanych dostaw, które byłyby podstawą do przyjęcia przedmiotowych weksli, i nie wskazała faktur wymienionych w umowach cesji wierzytelności zabezpieczonych wekslem, które strona skarżąca zawierała ze spółkami faktoringowymi. Z uwagi na to, że Konzum sam nie mógł dokonywać cesji własnych weksli, aby otrzymać potrzebne pieniądze, zawierał porozumienie o współpracy handlowej, w którym uzgadniał usługę cesji weksli własnych, przy czym podstawę do przyjmowania przedmiotowych weksli stanowiły umowy pożyczki. Strona skarżąca nie wykorzystywała środków pieniężnych na potrzeby prowadzenia swojej bieżącej działalności, jak było to przewidziane w umowach pożyczki. Przedmiotowe weksle nie miały podstawy w dostawie przez stronę skarżącą towarów lub świadczeniu przez nią usług, stąd brak było podstawowej cechy weksla jako sposobu uregulowania powstałego zobowiązania pieniężnego wynikającego z dostawy towarów.
- 4 Strona skarżąca podczas kontroli podatkowej dostarczyła faktury wystawione na Konzum, w których zostały ujęte opłaty na podstawie roszczeń zabezpieczonych wekslem, ale bez VAT. Na każdej z tych faktur podano, że jest wystawiona na podstawie porozumienia o współpracy handlowej i że otrzymującego fakturę obciąża się jednorazową opłatą w wysokości 1% łącznego roszczenia z weksla. Z uwagi na to, że organ pierwszej instancji ustalił, że między stroną skarżącą a Konzumem nie istniał stosunek kredytowy, tylko strona skarżąca otrzymywała od niego weksle, które cedowała na spółki faktoringowe, organ stwierdził, że strona skarżąca bezpodstawnie powołuje się na zwolnienie z VAT oraz, w konsekwencji, na podstawie art. 4, 30 i 33 ustawy o VAT stwierdził obowiązek zapłaty przez stronę skarżącą VAT od opłat za cesje weksli.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 5 Strona skarżąca zarzuca w skardze, że strona przeciwna na potrzeby ustalenia opodatkowania przedmiotowych transakcji nie rozpatrywała osobno każdej transakcji między Konzumem a stroną skarżącą, działającą jako spółka faktoringowa, co jest niezgodne z praktyką orzeczniczą Trybunału w sprawach *Card Protection Plan* (C-394/96) i *Volker Ludwig* (C-453/05). Podkreśla, że w niniejszej sprawie chodziło o szereg stosunków prawnych i usług między stroną skarżącą i Konzumem, oraz stroną skarżącą i spółkami faktoringowymi, oraz że usługę, którą strona skarżąca świadczyła Konzumowi, należało rozpatrywać osobno. Podnosi, że strona skarżąca na podstawie umowy pożyczki i porozumienia o współpracy handlowej pożyczala Konzumowi środki pieniężne i za tę usługę pobierała opłatę (co może być traktowane jako odsetki), stąd w istocie ona była stroną umowy, która świadczyła usługę. Zatem strona skarżąca twierdzi, że usługa, którą świadczyła, w istocie była usługą udzielania pożyczki, która jest zwolniona z VAT na podstawie art. 40. ust. 1 lit. b) ustawy o VAT, i podkreśla przy tym, że ona była stroną, która ponosiła ryzyko ekonomiczne takiej transakcji od momentu wypłaty aż do momentu, kiedy Konzum spłacił weksel w całości. Podnosi tymczasem, że organ pierwszej instancji doszedł do wniosku, iż strona skarżąca nie jest pożyczkodawcą lub pośrednikiem w udzielaniu kredytów, lecz pożyczkobiorcą, wyłącznie dlatego, że w umowach pożyczki została określona jako pożyczkobiorca (zatem że za istotną okoliczność dla oceny natury stosunku wziął pod uwagę formalne określenia stron umowy), pomimo tego, że ustalił, iż strona skarżąca nie korzystała ze środków pieniężnych na prowadzenie bieżącej działalności, lecz natychmiast przekazywała je Konzumowi.
- 6 Następnie strona skarżąca podnosi, że nawet gdyby była pożyczkobiorcą, to usługa byłaby zwolniona z VAT na podstawie art. 40 ust. 1 lit. d) ustawy o VAT, ponieważ chodzi o transakcję dotyczącą „innych zbywalnych instrumentów finansowych”, zgodnie z tym przepisem. Uważa tymczasem, że strona przeciwna nie wzięła pod uwagę orzecznictwa Trybunału istotnego dla wykładni art. 135 ust. 1 lit. b) i d) dyrektywy VAT, a także art. 40 ust. 1 lit. b) i d) ustawy o VAT, w szczególności w kwestii interpretacji pojęcia „innych zbywalnych instrumentów finansowych”, przy czym powołuje się na wyrok Trybunału w sprawie *Granton Advertising* (C-461/12). Organ pierwszej instancji doszedł do wniosku, że nie chodzi o inne zbywalne instrumenty finansowe, ponieważ weksle nie są przedmiotem obrotu na rynku kapitałowym. Strona skarżąca w tej kwestii podkreśla, że w angielskiej wersji art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT użyto wyrażenia „negotiable instruments”, które w chorwackiej wersji tej dyrektywy zostało przetłumaczone jako „utrživi instrumenti” (instrumenty handlowe), podczas gdy w art. 40 ust. 1 lit. d) ustawy o VAT, poprzez który wymieniony art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT został transponowany do prawa chorwackiego, zastosowano pojęcie „drugi prenosivi instrumenti” (inne zbywalne instrumenty finansowe). Dlatego też strona skarżąca powołuje się na wyrok Trybunału w sprawie *Velvet & Steel Immobilien* (C-455/05), w którym Trybunał stwierdził, że nie można interpretować różnic językowych w znaczeniu danego

wyrażenia w taki sposób, by interpretować sam tekst, lecz należy interpretować je w kontekście celu dyrektywy VAT. Podnosi, że wyrażenie „utrživi instrumenti” (instrumenty handlowe) nie ma szczególnego znaczenia w prawie chorwackim, oraz że należy poddać wnikliwszej analizie kontekst wymienionego pojęcia i istniejące orzecznictwo Trybunału. Podkreśla, że zwolnienia z VAT stanowią niezależne pojęcie prawa Unii, które należy interpretować jednolicie we wszystkich państwach członkowskich, oraz że pojęcie „drugi prenosivi instrumenti” (inne zbywalne instrumenty finansowe) powinno być niezależne także od przepisów regulujących rynek kapitałowy. Powołuje się na interpretację Trybunału, zgodnie z którą każdy z przykładów wymienionych w przedmiotowym przepisie dyrektywy VAT uprawnia do otrzymania wypłaty określonej kwoty pieniężnej. Twierdzi, że dlatego uznano, iż za inne zbywalne instrumenty finansowe należy uważać tylko te prawa, które, nie będąc długiem lub czekiem, uprawniają do określonego roszczenia pieniężnego. Strona skarżąca uważa, że weksel jest instrumentem, który swojego posiadacza uprawnia do otrzymania wypłaty określonej kwoty pieniężnej oraz jest porównywalny z pozostałymi instrumentami z art. 40 ust. 1 lit. d) ustawy o VAT, i dlatego należy go uważać za inny zbywalny instrument finansowy w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT („drugi utrživi instrument”) lub w rozumieniu art. 40 ust. 1 lit. d) ustawy o VAT („drugi prenosiv instrument”), w konsekwencji czego transakcje wekslami są zwolnione z VAT. Stwierdza, że strona przeciwna nie przestrzega orzecznictwa Trybunału i odmawia stosowania dyrektywy VAT, ponieważ nie interpretuje prawa krajowego zgodnie z istotnymi przepisami prawa Unii i ich celem. Strona skarżąca powołuje się przy tym na skutek interpretacyjny dyrektywy¹.

- 7 Strona skarżąca powołuje się na art. 8 ust. 5 ustawy o VAT i art. 28 dyrektywy VAT, dotyczące sytuacji, w których pośrednik działa we własnym imieniu, ale na rzecz osoby trzeciej, przez co stwarza się fikcję, że w rzeczywistości pośrednik otrzymał usługę od osoby, na której rzecz pośredniczył i następnie świadczy ją na rzecz użytkownika końcowego, oraz podnosi, że w przedmiotowej sprawie taka sytuacja nie ma miejsca. Twierdzi, że strona skarżąca nie uczestniczyła w świadczeniu usług jako ukryty pośrednik, lecz jest ona stroną umowy z prawami i obowiązkami odrębnymi i odmiennymi od Konzumu lub spółki faktoringowej, będących uczestnikami tego samego stosunku. Strona skarżąca nie mogła pośredniczyć na rzecz spółek faktoringowych, ponieważ spółki faktoringowe uczestniczyły bezpośrednio w tym stosunku, za co pobierały swoją opłatę, od której był uiszczany VAT. Z drugiej strony, gdyby strona skarżąca pośredniczyła na rzecz spółki Konzum, to z uwagi na to, że Konzum nie świadczył usług podlegających podatkowi VAT, opłata, którą strona skarżąca otrzymywała nie byłaby opodatkowana tym podatkiem. Fakt, że strona skarżąca otrzymywała środki pieniężne od spółek faktoringowych nie wpływa na charakter prawny stosunku strony skarżącej i spółki Konzum, ani na opodatkowanie opłaty,

¹ Przepis tłumacza: skutek interpretacyjny (pośredni) dyrektywy polega na tym, że prawo krajowe powinno być interpretowane tak, by było zgodne z celem dyrektywy.

którą za tę usługę strona skarżąca naliczała. Dlatego nie mogło być mowy o ukrytym pośrednictwie.

- 8 Strona przeciwna twierdzi, że w niniejszym przypadku chodzi o usługę pośrednictwa w spłacie długu między spółką faktoringową a Konzumem oraz że opłata w wysokości 1%, którą strona skarżąca pobierała za tę usługę, podlega opodatkowaniu VAT na podstawie art. 40 ust. 1 lit. b) ustawy o VAT oraz art. 67 ust. 2 rozporządzenia VAT. Chodzi o usługę podlegającą opodatkowaniu, a nie o stosunek kredytowy lub faktoring, ponieważ – gdyby chodziło o faktoring – wystawione weksle musiałyby mieć podstawę w dostawie towarów lub świadczeniu usług, a strona skarżąca nie była w stanie wskazać ani jednej faktury lub specyfikacji, które stanowiłyby podstawę wymienionych weksli. Jej zdaniem każdy papier wartościowy nie jest automatycznie zbywalnym instrumentem wartościowym i że w niniejszym przypadku przedmiotowe weksle nie spełniały warunków niezbędnych do tego, by stanowić przedmiot obrotu na rynku kapitałowym. Uważa zatem, że chodziło o klasyczne świadczenie, które podlega opodatkowaniu, ponieważ została za nie wystawiona faktura, a nie o stosunek umowny, za którą to interpretacją opowiada się strona skarżąca, by uzasadnić zwolnienie z VAT. Dlatego orzecznictwo Trybunału, na które się ona powołuje, nie ma zastosowania. Strona skarżąca uważa jednak za istotne to, że stosunek umowny trwa nadal po tym jak kwota pieniężna została wpłacona Konzumowi na rachunek i że to w istocie stanowi pożyczkę. Podnosi, że w tym układzie zobowiązanie spółki Konzum wygasa po spłacie weksła, który został wystawiony w rzeczywistości jako zabezpieczenie dla aktualnego posiadacza weksła, to znaczy spółek faktoringowych, oraz że chodzi o to, że Konzum poprzez przekaz spłacił swój dług u strony skarżącej wierzycielom strony skarżącej, oraz tym samym spełnił swoje zobowiązanie wobec strony skarżącej.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 9 Sąd zdecydował się zadać pytania prejudycjalne z uwagi na to, że istnieją pewne różnice między tekstem art. 135 ust. 1 lit. b) i d) dyrektywy VAT a tekstem art. 40 ust. 1 lit. b) i d) ustawy o VAT, który transponuje ten przepis prawa Unii do prawa chorwackiego, zwłaszcza gdy chodzi o wyrażenie „*utrživi instrumenti*” (instrumenty handlowe) z przepisu krajowego i wyrażenie „*prenosivi instrumenti*” (zbywalne instrumenty finansowe) z dyrektywy VAT².
- 10 Sąd bierze pod uwagę orzecznictwo Trybunału, zgodnie z którym prawo do zwolnienia podatkowego należy interpretować w sposób ścisły, ale także należy umożliwić przedsiębiorcom w Unii, aby prowadzili działalność na w przybliżeniu jednakowych warunkach. Dyrektywa VAT ma na celu stosowanie przepisów dotyczących VAT, które nie zakłócają warunków konkurencji rynkowej i nie

² Przepis tłumacza: powinno być odwrotnie – to w chorwackiej wersji językowej dyrektywy są „*utrživi instrumenti*” (instrumenty handlowe), zaś w krajowym przepisie „*prenosivi instrumenti*” (zbywalne instrumenty finansowe).

utrudniają swobodnego przepływu towarów i usług. Uważa się, że system VAT osiąga najwyższy stopień jasności i neutralności, kiedy podatek nakładany jest w możliwie najbardziej ogólny sposób, a zakres jego zastosowania obejmuje wszystkie etapy produkcji i dystrybucji oraz świadczenia usług, a przyjęcie wspólnego systemu leży w interesie rynku wewnętrznego i wszystkich państw członkowskich.

- 11 Sąd krajowy uważa, że przedmiotowa sytuacja nie podlega ani art. 40 ust. 1 lit. b) ustawy o VAT, ani art. 135 ust. 1 lit. b) dyrektywy VAT, ale ma wątpliwości, czy nie może mieć do niej zastosowania art. 40 ust. 1 lit. d) ustawy o VAT lub art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT. Sąd, z ostrożności procesowej, zdecydował się zadać wszystkie trzy pytania zgodnie z wnioskiem strony skarżącej.